

Лариса Свистунова

Організація військово-патріотичного виховання у сучасній школі

(Методичні рекомендації)

Рожище 2014 р.

Рожиченська районна державна адміністрація
Відділ освіти
Методичний кабінет
Загальноосвітня школа І-ІІІ ступеня № 2 м. Рожиче

Лариса Свистунова

***Організація військово-
патріотичного виховання у сучасній
школі***

(Методичні рекомендації)

Рожиче
2014 р.

Автор: Л. О. Свистунова, заступник директора з виховної роботи загальноосвітньої школи І-ІІІ ступеня № 2 м. Рожище.

Організація військово-патріотичного виховання у сучасній школі

У збірнику розкриваються основні засади військово-патріотичного виховання, аспекти формування рис патріота, громадянської позиції учнів, поваги до історії українського народу.

Пропонується досвід організації військово-патріотичного виховання у школі.

Робота адресується заступникам директорів з виховної роботи навчальних закладів, вчителям, класним керівникам.

Рецензенти:

Сидорук В. А. – завідувач Рожищенським районним методичним кабінетом.

Ткачук Т. Ю. – методист Рожищенського районного методичного кабінету.

Схвалено методичною радою Рожищенського районного методичного кабінету (протокол № 4 від 26 грудня 2013 року).

Зміст

Вступ	4
1. Організація військово-патріотичного виховання.....	6
2. Краєзнавчо-пошукова робота як засіб виховання патріотичних почуттів.....	15
3. Роль шкільного музею як важливого фактору активізації пізнавальної діяльності учнів, виховання громадянина-патріота.....	18
4. Практична реалізація військово-патріотичного виховання загальноосвітньої школи I-III ступеня №2 м. Рожище.....	27
Висновки	31
Список використаних джерел	33
Додатки	
Додаток № 1.....	34
Додаток № 2.....	38
Додаток № 3.....	40
Додаток № 4.....	42
Додаток № 5.....	43
Додаток № 6.....	44
Додаток № 7.....	45
Додаток № 8.....	46
Додаток № 9.....	47
Додаток № 10.....	48
Додаток № 11.....	58
Додаток № 12.....	59
Додаток № 13.....	60
Додаток № 14.....	66
Додаток № 15.....	67
Додаток № 16.....	68
Додаток № 17.....	69
Додаток № 18.....	70
Додаток № 19.....	71
Додаток № 20.....	72

Вступ

**Якщо буде світло в душі, буде краса в
людини,
Якщо є краса в людини, буде гармонія в
домі,
Якщо є гармонія в домі, буде порядок у нації,
Якщо є порядок у нації, буде мир у світі.**

Складовою системи національного виховання є військово-патріотичне, що передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави. Воно покликане формувати громадянина-патріота, виробляти у нього глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного самовдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

Процеси формування патріотичної свідомості молодого покоління є складні та суперечливі і підпорядковуються соціальним умовам, політичним та суспільним чинникам.

В умовах розбудови України як суверенної держави перед школою стоїть складне і відповідальне завдання – виховати високоморальне, національно свідоме підростаюче покоління, патріотів своєї Батьківщини, спадкоємців і продовжувачів прогресивних національних традицій.

Основою духовного життя людини, її прагнення до волі та процвітання України є патріотизм. Він становить складову частину національного світогляду і поведінки людини у її ставленні до рідного народу, до інших націй і народів.

Патріотизм учнівської молоді має ґрунтуватися на історико-культурних традиціях народу, знанні героїчного минулого Київської Русі, українського козацтва, Січових стрільців, борців за волю та незалежність України, подій у

роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., подій на Майдані 2013-2014 рр.

Ми – українці, волиняни, мешканці Рожищенського краю. Наші села – це ціла епоха, їхні вулички – легенди, жителі – історичні особи.

Ми гордимся, що живемо на Україні. Землями нашого краю прокотилися вогняним вихором Перша та Друга світові війни, забравши життя невинних людей.

Сьогодні ми повинні вивчати історію, щоб знати і зрозуміти, якою тяжкою була доля нашої держави, зберегти героїчні здобутки наших предків і любити свою «малу Батьківщину», свій Рожищенський край, Україну.

Неможливо стати справжньою людиною, не люблячи свою Батьківщину.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛІ

Процеси формування патріотичної свідомості молодого покоління є складним і суперечливим і підпорядковується соціальним умовам, політичним та соціальним чинникам. Прийняття Національної програми патріотичного виховання, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад сприяли значній активізації патріотичного виховання.

Патріотичне виховання – це формування патріотичних почуттів, виховання високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигів в ім'я процвітання української держави. Воно покликано формувати людину-патріота, виробляти глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодіти військовими та військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного вдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу. Військово-патріотичне виховання є складовою частиною підготовки юнаків допризовного віку до військової служби.

Організація військово-патріотичної роботи організовується згідно з **нормативними документами:**

- Конституція України;
- Закон України «Про Збройні Сили України»;
- Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу»;
- Національна програма патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства (постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.99 р. № 1697);

- Указ Президента України від 04.09.98 р. № 981/98 «Про концепцію виховної роботи у Збройних силах та інших формуваннях України»;
- Указ Президента України від 06.10.99 р. № 1284/98 «Про першочергові заходи щодо реалізації державної політики та підтримки молодіжних громадських організацій»;
- Указ Президента України від 27.04.99 р. «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі, формування здорового способу життя громадян»;
- Положення про допризовну підготовку, затверджене постановою Кабінету Міністрів від 30.11.2000 р. № 1770;
- накази та рекомендації військового комісаріату, управління освіти районної адміністрації.
- Указ Президента України від 25.10.2002 р. № 948/2002 «Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді»;
- Наказ Міністерства освіти України від 20.05.1997 № 151 «Положення про музей при закладі освіти системи Міністерства освіти України»;
- Наказ МОН України № 640 від 04.09.2006 р. «Про внесення змін до положень щодо музеїв при навчальних закладах, які перебувають у сфері управління МОН України»;
- Лист МОН, молоді та спорту України від 21.02.2013 р. № 1/9-129 «Щодо військово-патріотичного виховання молоді»;

Основними завданнями школи у військово-патріотичному вихованні учнів є:

- формування духовної і психологічної готовності майбутніх воїнів із зброєю в руках захищати Україну, її територіальну цілісність, інтереси народу України, стояти на сторожі його свободи;

- виховання в учнів усвідомлення громадянського обов'язку, вірності військовій присязі, формування внутрішньої необхідності суворого виконання військових статутів, наказів командирів і начальників;
- вироблення морально-бойових якостей, активної їх реакції на бойові ситуації готовності до суворих іспитів та самопожертви в ім'я України та її народу;
- формування в учнів позитивних мотивів до оволодіння військовими знаннями, підвищення рівня фізичної підготовки та витривалості;
- піднесення престижу військової служби, військово-фахова орієнтація молоді, формування і розвиток у юнаків мотиваційної сфери, спрямованої на підготовку до захисту української держави та служби у військах, забезпечення необхідного конкурсу кандидатів до навчання у військових навчальних закладів.

Військово-патріотичне виховання здійснюється за такими напрямками:

державний – базується на забезпеченні державою системи військово-патріотичного виховання;

соціальний – ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні, орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей та інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;

військовий – передбачає вивчення військової історії України, переможних битв українського війська, основних зразків техніки й озброєння Збройних Сил України, набуття початкових навичок користування ними, підвищення фізичної загартованості в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;

психолого-педагогічний – ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, їх урахуванні у процесі підготовки юнаків до

військової служби, проведенні методичної роботи з узагальнення та поширення передового досвіду військово-патріотичного виховання, вдосконаленні форм і напрямів цієї діяльності;

правовий – передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури.

Методами військово-патріотичного виховання молоді є:

- **переконання** – формування впевненості в суспільній корисності діяльності з підготовки до захисту Вітчизни;
- **стимулювання** – реалізується в різноманітних формах заохочення та змагання;
- **особистий приклад** – діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді, має забезпечувати педагогічні вимоги, вміє давати доручення і перевіряти його виконання;
- **самопідготовка** – процес активного формування і самовдосконалення молодшої людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю.

Військово-патріотичне виховання учнів здійснює весь педагогічний колектив школи. Для погодженого та цілеспрямованого проведення цієї роботи першорядне значення має конкретний розподіл обов'язків між членами педагогічного колективу. Приблизний їх розподіл може бути таким.

Директор навчального закладу: спрямовує діяльність педагогічного колективу та шкільних громадських організацій і керує всією роботою з військово-патріотичного виховання учнів; планує основні заходи з військово-патріотичної роботи, організовує і контролює їх виконання; готує обговорення питань військово-патріотичного виховання на засіданнях педагогічної ради, батьківського комітету; сприяє матеріальному забезпеченню заходів, які проводяться; організовує максимальне використання шефської допомоги підприємств і військових частин у

військово-патріотичній роботі; організовує методичну роботу з особами, які займаються військово-патріотичним вихованням.

Заступник директора з навчально-виховної роботи: здійснює заходи з військово-патріотичного виховання в позаурочний час; контролює та координує діяльність класних керівників і надає їм постійно допомогу в організації військово-патріотичної роботи з учнями; залучає до військово-патріотичної роботи в навчальному закладі шефську військову частину, актив батьків та громадські організації; підтримує постійний контакт з викладачем предмета «Захист Вітчизни» в організації військово-патріотичної роботи з учнями, планує й організовує роботу з військово-патріотичного виховання учнів у класі; бере участь у проведенні загальношкільних заходів; забезпечує активну участь учнів класу в різних заходах з військово-патріотичного виховання; надає допомогу викладачеві предмета «Захист Вітчизни» у створенні в класі необхідних умов для оволодіння військовими знаннями та навичками; сприяє підвищенню військових знань шляхом залучення учнів до військово-технічних гуртків, конкурсів, тематичних вечорів, олімпіад та інших заходів, які проводяться в школі з метою підготовки учнів до військової діяльності.

Заступник директора з виховної роботи школи: організовує заходи з військово-патріотичного виховання; контролює і координує діяльність класних керівників, надає їм постійну допомогу в організації військово-патріотичної роботи з учнями; допомагає у проведенні масової патріотичної роботи, залучаючи до неї учнівський актив, батьків і громадські організації району; безпосередньо підтримує зв'язок з посадовими організаціями військкомату; контролює роботу спортивних та стрілецьких гуртків.

Класні керівники: здійснюють безпосередньо керівництво і організовують військово-патріотичне виховання в класі; забезпечують активну участь школярів у різних заходах з військово-патріотичного виховання.

Вчитель предмета «Захист Вітчизни»: готує учнівську молодь до військової служби; організовує і проводить заняття з предмета «ЗВ»; веде облік, зберігає та видає озброєння, боєприпаси і військове майно, не менш як один раз на місяць перевіряє їх наявність і технічний стан; бере участь у плануванні роботи з питань військово-патріотичного виховання учнів; надає методичну допомогу класним керівникам і громадським організаціям школи у проведенні військово-патріотичної роботи; організовує разом із вчителем фізкультури змагання із стрільби, військово-прикладних видів спорту та цивільного захисту; веде роботу з військово-профорієнтаційної роботи з юнаками щодо відбору та підготовки їх для вступу до вищих навчальних закладів; бере участь у складанні характеристик на юнаків допризовного та призовного віку, проведенні заходів, пов'язаних з припискою громадян допризовного віку до призовних дільниць, а також забезпечує своєчасне прибуття юнаків за викликом військкоматів; допомагає вчителям-предметникам організовувати читацькі конференції, вечори, конкурси, зустрічі, огляди літератури, обговорення кінофільмів тощо на військово-патріотичну тематику; бере участь у створенні та удосконаленні матеріально-технічної бази, необхідної для проведення допризовної підготовки; постійно підвищує свій професійний рівень.

Робота з батьківським активом проводиться за такими напрямками: роз'яснення батькам завдань військово-патріотичного виховання учнів; ознайомлення батьків з основними методами військово-патріотичного виховання дітей; залучення батьків до участі в позакласній та позашкільній роботі (допомога в проведенні походів, екскурсій, військових ігор, керівництво гуртками, бесіди з учнями) на патріотичні теми, різноманітні форми спільної пошукової і творчої діяльності.

Різнманітні професійні знання та вміння батьків, їх захоплення при вмілому педагогічному керівництві з боку вчителів допоможуть збагатити позакласну військово-патріотичну роботу з учнями.

Батькам рекомендуємо такі форми та методи військово-патріотичного виховання учнів у сім'ї: ознайомлення дітей із сімейними бойовими та трудовими традиціями; бесіди про героїчні подвиги українського народу; читання та обговорення з дітьми книг на військово-патріотичну тематику; спільний перегляд героїко-патріотичних фільмів, телевізійних передач; заохочення дітей до участі в догляді за могилами воїнів та надання допомоги інвалідам війни; розвиток інтересу до військової професії і служби в Збройних Силах України; фізична підготовка та загартування дітей.

Досвід роботи показує, що військово-патріотичне виховання учнів у душі постійної готовності до захисту своєї Вітчизни необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо.

Практичні засоби військово-патріотичного виховання:

- розкриття загального змісту та обґрунтування необхідності служби в Збройних Силах України;
- формування та розвиток у молоді готовності до виконання військового обов'язку та особистої відповідальності за захист української держави;
- формування правової свідомості, особистих якостей, необхідних для служби та подальшої праці в суспільстві;
- надання кваліфікованої допомоги допризовникам.

Вся робота з військово-патріотичного виховання спрямована на формування у молоді позитивної мотивації до виконання патріотичного обов'язку – захисту України.

З метою забезпечення високої ефективності та якості військово-патріотичної роботи, посилення її впливу на молодь можуть проводитись такі заходи:

- практика залучення військовослужбовців до військово-патріотичного виховання та підготовки до служби в армії;

- проведення місячників військово-патріотичної роботи, присвячених видатним датам в історії Збройних Сил України;
- проведення зустрічей з офіцерами-миротворцями, які проходили службу в «гарячих» точках світу, з воїнами-афганцями;
- проведення походів на місця Бойової Слави, до історичного музею, в Музеї військової слави тощо;
- проведення лінійок пам'яті біля обеліска воїнам, що загинули в Афганістані;
- проведення зустрічей, уроків мужності з учасниками ВВВ, із в'язнями концтаборів та учасниками тилу;
- проведення конкурсів інсценованої військової пісні часів ВВВ та сучасної військової чи стройової пісні;
- випуск газет та плакатів військово-патріотичної спрямованості;
- проведення концертів для ветеранів у шпиталях, для людей похилого віку у реабілітаційних центрах;
- робота стрілецького гуртка в тирі школи;
- проведення читацьких конференцій, огляд та обговорення кінофільмів на військову тематику;
- постійні виставки літератури в бібліотеці школи на військову тематику тощо;
- відвідування районних заходів військово-патріотичної направленості: проводи в армію, екскурсії до військових частин, почесні варти біля пам'ятників тощо.

Уже в молодших класах учні усвідомлюють такі поняття, як «Батьківщина», «подвиг», «патріот», вчать шанувати землю батьків, вивчають свій родовід. Важко переоцінити значення предметів гуманітарного циклу в морально-політичній та психологічній підготовці майбутніх захисників Батьківщини.

Уроки історії України озброюють учнів знаннями законів суспільного розвитку, допомагають засвоїти основні відомості про війну та армію. Школярі вивчають героїчні бойові та трудові традиції українського народу і його Збройних Сил.

На уроках літератури формуються моральні ідеали молоді на прикладах позитивних героїв художніх творів, встановлюється живий зв'язок далекого минулого із сучасністю, виховується почуття гордості за свою Батьківщину, свій народ.

На уроках математики, фізики, хімії, біології учні одержують основи знань, без яких неможливо оволодіти сучасною військовою технікою і зброєю, засобами захисту від зброї масового ураження. В процесі вивчення цих предметів учні ознайомлюються з впливом науково-технічної революції на розвиток військової техніки, розв'язують завдання, в змісті яких відображена військова тематика.

Велику роль у фізичній підготовці юнаків до військової служби мають уроки фізкультури. На заняттях із фізичної культури формуються якості, які необхідні солдатам: висока працездатність, витривалість, чітка координація і точність рухів.

Під час занять із предмету «Захист Вітчизни» учні знайомляться зі специфікою військової праці, готуються до виконання обов'язків солдата, дізнаються про особливості служби в Збройних Силах України, виховують в собі якості, необхідні майбутньому воїнові. Програма допризовної підготовки (Захист Вітчизни) дозволяє під час вивчення кожної теми використовувати матеріали із життя воїнів у мирний час і пропагувати на уроках приклади героїчного минулого українського народу, його Збройних Сил. На заняттях з вогневої підготовки надається можливість показати переваги нашої стрілецької зброї. Вивчення військової присяги дозволяє розкрити важливі вимоги до морально-бойових якостей воїнів, формує почуття національної гордості за Збройні Сили України, за Батьківщину.

2. Краєзнавчо-пошукова робота, як засіб виховання патріотичних почуттів

В основі будь-якого суспільства лежить система цілей, яка виробляється на основі культури суспільства і системи цінностей цього суспільства. В Україні патріотизм повинен бути введений в ранг національно значимої і об'єктивно необхідної цінності, тому що він являє собою одне з найбільш глобальних людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями. Патріотизм поєднує в собі любов до своєї Вітчизни, до свого народу, гордість за їх минуле і сьогодення, готовність до їх захисту. Патріотизм є свого роду моральним фундаментом суспільної і державної будівлі, опорою його життєспроможності, однією із першочергових умов ефективності функціонування системи соціальних і державних інститутів.

Патріотизм можна віднести до вищих форм проявлення духовності. В суспільстві, що склалось і розвивається, засвоєння патріотичних цінностей і норм життя – це перш за все об'єктивний, керований процес. Патріотизм не закладений в генах, він явище соціальне, і тому не успадковується, а формується.

Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» (стаття 5) виховання громадянина має бути спрямоване передусім на розвиток патріотизму, любові до свого народу, до України.

Любов до України для дитини починається з любові до рідного дому, до тієї місцевості, де вона живе. Не можна любити те, чого не знаєш, а краще дізнатися про те, що є довкола нас, допомагає краєзнавчо-пошукова робота учнів та педагогів школи. Патріотичні почуття до країни починаються з патріотичних почуттів до селища, в якому проживаєш.

Під час пошукової роботи формується громадянське мислення, коли учень досліджує проблеми, пов'язані з історією селища, країни. Народжується національна свідомість, що сприяє неупередженому

ставленню до інших культур, розумінню ролі і місця національного у світовій загальнолюдській цивілізації.

У нашій школі здійснюється краєзнавчо-пошукова робота. Пошук завжди супроводжується науково-дослідницькою діяльністю, в результаті якої в учнів формуються такі риси:

- допитливість;
- цілеспрямованість;
- наполегливість, безмежне терпіння під час обмірковування будь-яких питань;
- ініціативність;
- оригінальність, уникнення шаблонів;
- терпимість до нечіткості, двозначності, невизначеності;
- спритність, винахідливість, внутрішня свобода;
- вимогливість, прагнення не задовольнятися приблизними відомостями, а уточнювати, добиратися до суті, врахувати думку фахівців;
- критичність розуму;
- дисциплінованість, організованість розуму.

Пошук захоплює! Пошукова робота – це альтернатива бездуховності.

Пошуково-краєзнавча робота – це педагогічна технологія, яка базується на інтеграції суспільно-гуманітарних наук (історії, мистецтвознавства, культурознавства, соціології, психології, філософії) та сприяє розвитку творчих здібностей учнів, розвиває патріотичні почуття.

Пошукова робота – мережа, яка стримує бездуховність дитини, яка прагне через почуття «розворушити душу».

Краєзнавчо-пошукова робота – це могутній засіб самоствердження особистості, виховання патріотизму та інших громадянських якостей.

Погляд, звернений у минуле, заглиблює нас у таємницю людського буття, буття нашого народу, допомагає краще зрозуміти навколишній світ і своє місце в ньому.

Колектив школи вже не один рік працює над поповненням шкільного музею Бойової Слави. Було створено творчу групу педагогів, яка бере участь у Всеукраїнських, обласних, районних, туристсько-краєзнавчих експедиціях, акціях. Кожен учитель формує навколо себе учнів, які допомагають йому у роботі. Під час пошукової роботи школярі навчаються працювати в архіві, проводити зустрічі з очевидцями подій чи людьми, що мають певну інформацію, брати та записувати інтерв'ю, працювати з первинними джерелами (документи, архівні матеріали, щоденники, листи, спогади очевидців, речові джерела), вторинними джерелами (історичні книжки, кінофільми, меморіальні пам'ятки культури, статистика, періодична преса).

3. Роль шкільного музею як важливого фактору активізації пізнавальної діяльності учнів, виховання громадянина-патріота

Шкільний музей Бойової Слави – важлива ланка в навчально-виховному процесі, забезпечує в основному поширення краєзнавчої освіти в школі, краї, збереження історичної пам'яті та відтворення минулого.

Знання про край відіграють важливу роль у системі навчально-виховної роботи. Духовне обличчя особистості, її внутрішня культура формується на тлі малої батьківщини. Виховання громадянина-патріота вимагає конкретних знань та розуміння свого місця і краю в історії України і світу.

Події минулих років вимальовують картину сучасності. Землями Рожищенського району прокотилися Перша та Друга світові війни, забравши життя невинних людей.

Багато наших земляків воювали у складі регулярної Червоної Армії, партизанили, йшли в загони ОУН-УПА, щоб відстояти Україну, захистити своїх односельців, свою родину.

Шкільний музей Бойової слави став своєрідним центром патріотичного загартування молодих людей. Оглядаючи експонати, матеріали музею, ми перегортаємо сторінки історії...

Музей Бойової слави при школі відкрито 16 лютого 1985 року на честь 40-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні. Ініціаторами створення музею були: Кучеренко Л.А., Давидюк Л.І., Чабанчук М.П., Кучер П.С., Іваницька С.М., Свистунова Л.О., вчителі, учні школи.

Музей створений на підставі документів, зібраних учнями і вчителями школи при допомозі ветерана Великої Вітчизняної війни Березіна Володимира Олександровича, офіцера запасу, гвардії старшого лейтенанта, який визволяв наше місто Рожище від фашистів у складі 58-го окремого

танкового Катовіцького ордена Богдана Хмельницького II-го ступеня полку в березні 1944 року. Сім'я проживає у м. Ярославлі (Росія).

Керівник музею призначений згідно наказу №84-2 від 02.09.1985 року по Рожищенській СШ №2. По сьогоднішній день його функції виконує заступник директора з виховної роботи Свистунова Л. О.

Звання «Шкільний музей» присвоєно 21 листопада 1988 року рішенням обласної комісії по роботі шкільних музеїв №10, посвідчення №43.

Назву «Військово-історичний» отримав після відомчої реєстрації музею при закладі освіти системи МОН України. Свідоцтво видане управлінням освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації, про що зроблено запис в реєстраційному журналі обліку №02-07 від 12.11.2001 року.

Назву «Бойової слави» музей отримав після відомчої реєстрації при закладі освіти системи МОН України. Свідоцтво видане управлінням освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації, про що зроблено запис у реєстраційному журналі обліку за №02-57 від 26.11.2004 року №632.

Згідно наказу МОН України від 25.07.2008 року №687 присвоєно звання «Зразковий музей» із врученням диплома за вагомий внесок у справу виховання учнівської та студентської молоді, примноження надбань національної культури, збереження історичної спадщини українського народу та Музейного фонду України, пропаганди пам'яток історії, культури і природи.

Мета діяльності музею полягає в залученні учнівської молоді до вивчення та збереження історико-культурної спадщини рідного краю, військово-патріотичних традицій старших поколінь, вихованні патріотизму.

Головні завдання музею:

- розширювати знання учнів про історію рідного краю, бо ми – українці, волиняни, мешканці Рожищенського краю, в якому села – це ціла епоха, їхні вулички – легенди, жителі – історичні особи;
- формувати історичне мислення, будити історичну пам'ять;

- в організації роботи враховувати потреби держави і нації в історико-культурній спадщині;
- залучати учнів до пошукової краєзнавчої роботи.

Роботу музею організовує рада музею, в яку входять педагоги, учні, керівники громадських організацій, керівник районного краєзнавчого музею.

РАДА МУЗЕЮ БОЙОВОЇ СЛАВИ

1. Свистунова Л. О. – керівник музею, заступник директора з виховної роботи.
2. Кучеренко Л. А. – член ради, вчитель історії.
3. Яручик С. Р. – член ради, вчитель історії.
4. Білоконь В. Г. – член ради, вчитель іноземної мови, донька ветеранів ВВВ.
5. Романова Л. Г. – член ради, вчитель української мови та літератури, донька ветеранів ВВВ.
6. Подолян Н. С. – член ради, голова районного товариства «Холмщина», місцевий краєзнавець.
7. Шультгач А. Є. – голова спілки воїнів-інтернаціоналістів.
8. Козачук М. І. – голова ради ветеранів.
9. Стасюк Н. В. – керівник краєзнавчого музею м. Рожище.
10. Драган Л. М. – вчитель ЗВ.
11. Кригіна Катерина – учениця 10 класу, голова учнівського комітету.

СТРУКТУРНА СХЕМА
організації роботи шкільного музею Бойової Слави

Рада музею:

- складає і затверджує план роботи на навчальний рік;
- організовує роботу екскурсоводів;
- вирішує питання включення до фондів музею нових експонатів;
- проводить культурно-просвітницьку та агітаційну роботу серед учнів та мешканців міста;
- звітує про свою роботу.

Основними напрямками діяльності музею є:

- навчально-виховна робота;
- масова робота з краєзнавства та туризму;
- пошукова та дослідницька діяльність;
- інформаційно-методична робота.

Музей займає дві кімнати, 26 кв. метрів.

В експозиції музею 4 розділи. Перший розділ «Наш край у 1917-1939 рр.» розповідає про визвольну боротьбу у нашому краї у 1917-1939 рр. У нього входять стенди:

- Революційні події 1917-1920 рр.
- Волинь у 1921-1927 рр.
- Район у 1939 р.

Другий розділ «Вони боролись за Незалежність України» присвячений борцям за Незалежність України.

Третій розділ «Наш край у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1944 рр.» охоплює події визвольної боротьби у нашому краї в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1944 рр. У нього входять стенди:

- Волинь у вогні.
- Бойовий шлях 58 окремого Катовіцького ордена Богдана Хмельницького II ступеня танкового полку.
- В боях за Рожище.
- Слава визволителям.
- Військово-патріотичне виховання.

Четвертий розділ «Афганський хрест – забути не дано» присвячений воїнам-інтернаціоналістам нашого району, які виконували інтернаціональний обов'язок в Афганістані. В нього входять стенди:

- Обірване життя.
- Жити і пам'ятати.
- Війна до воїна сувора.
- Пам'ять житиме вічно.

Тема кожного розділу висвітлена глибоко, доповнена альбомами і буклетами, записами спогадів ветеранів Великої Вітчизняної війни.

У музеї знаходиться більше 285 оригінальних експонатів, в які входять фотографії учасників війни (довоєнні, днів війни, сучасні), подяки командування за участь у боях, книги, підписані ветеранами війни, які брали

участь у визволенні нашого краю від фашистів, листи від ветеранів війни, військові раритети, знайдені під час проведення земляних робіт на території району.

Велику цінність мають розповіді-мемуари, авторами яких є безпосередні учасники визволення Волині від гітлерівської навали.

У музеї зберігається історія бойового шляху 58-го окремого Катовіцького ордена Богдана Хмельницького II-го ступеня танкового полку, передана у березні 1984 року учасником війни, гвардії старшим лейтенантом, ветераном полку Березіним В. О., який брав участь у визволенні Рожищ та був ініціатором створення музею, та документи бойового шляху I Гвардійського Червонопрапорного Кавалерійського корпусу імені Раднаркому УРСР.

Використання матеріалів і документів, зібраних у музеї, активно поєднуються з пропагандистською роботою – організації конференцій, тематичних виставок, присвячених подіям Великої Вітчизняної війни, читанням лекцій, написанням рефератів. Одним з головних елементів роботи музею є збір і запис спогадів фронтовиків, в'язнів концтаборів. Зібрано родинні літописи про бойовий шлях сімей Білоконь і Штиюків, ветеранів Великої Вітчизняної війни. Проведено зустріч із мешканкою міста Рожище Парфенюк М.С., яка народилася у концтаборі в Польщі і є членом обласної спілки малолітніх в'язнів концтаборів.

Щороку музей проводить більше 60 навчальних екскурсій для учнів школи та інших шкіл міста і району за темами державних програм з історії і народознавства, готує учнів-екскурсоводів.

Рада музею постійно організовує туристсько-краєзнавчі подорожі та екскурсії «Рожище-Остріг-Рівне» (5-6 класи), «Рожище-Львів» (6-7 класи), «Рожище-Кам'янець-Подільський» (8,10-11 класи), «Рожище-Мукачєво-Ужгород-Карпати» (8-9-10 класи), «Рожище-Олесько-Підгірці-Золочів» (6-7 класи), «Рожище-Берестечко-Пляшева» (6 класи), «Рожище-Дубно-Кременець-Почаїв» (7-9 класи) та інші.

Двічі на рік (вересень, травень) проводяться одноденні туристичні походи слідами Першої та Другої Світових воєн на території району.

При музеї створено волонтерський загін «Пам'ять», активними учасниками якого є учні 7-11-х класів. Члени загону допомагають ветеранам війни і праці, доглядають пам'ятник «Воїнам-інтернаціоналістам», обеліск О. Степанюку, організують походи по місцях бойових дій на території району, області. Керівник волонтерського загону Рудчук Андрій зустрічався із волонтерами міст Миколаєва й Донецька, обмінювався досвідом роботи та пошуковими матеріалами.

Активісти музею беруть участь у заходах з відзначення 70-ї річниці визволення Рожищ, Волині, України від фашистських загарбників та 70-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років, історико-географічній експедиції учнівської молоді «Історія міст і сіл Волині» з напрямку «Волинь від краю і до краю», в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Новітній інтелект України»: «Роль шкільного музею у відродженні духовності української громади» («Чи можуть вітчизняні музеї стати центрами культурологічного «ренесансу» української громади?»), у Всеукраїнській експедиції учнівської і студентської молоді «Моя Батьківщина – Україна»: «Пошукова робота про земляків-учасників військових конфліктів ХХ – поч. ХХІ ст. – війна в Афганістані 27.12.1979-15.02.1989 рр.»

Матеріали музею використовуються учнями та вчителями при підготовці до уроків історії, виховних годин, написанні рефератів.

Матеріали музею публікуються на сторінках газети «Наш край»:

№16 від 15.04.2010 р. – «Цей день для нас особливий» – Кригіна Катерина, активіст музею, учениця 7-Б класу (про дідуся і бабусю);

№18 від 29.04.2010 р. – «Ти в атаку ішла з солдатами...» – Валентина Білоконь, член ради зразкового музею Бойової Слави (фото з сімейного архіву);

№19 від 06.05.2010 р. – «Коли йшли ветерани, завмирали серця» – Людмила Романова, член ради зразкового музею Бойової Слави (про свого батька);

№25 від 17.06.2010 р. – «Пам'ять нетлінна» – Лариса Свистунова, керівник зразкового музею Бойової Слави (про зустріч із в'язнем концтабору Парфенюк М.С.).

№24 від 09.06.2011 р. – «Музей розкаже вам історію» про досвід роботи музею.

На базі музею пройшов обласний семінар вчителів волинізнавства (травень 2008 року) та керівників методичних об'єднань учителів історії Волинського інституту післядипломної підготовки (травень 2011 року).

Традиційно відзначаються пам'ятні дати, проводяться зустрічі з ветеранами.

15.02 – День пам'яті воїна-інтернаціоналіста.

23.02 – День захисника Вітчизни.

09.05 – День Перемоги. Зустрічі і вшанування ветеранів Великої Вітчизняної війни.

22.09 – День Партизанської Слави.

29.09 – День жертв Бабиного Яру.

14.10 – День козацької слави, народження УПА.

Жовтень – День визволення в'язнів із фашистських концтаборів.

27.11 – День Пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр.

06.12 – День Збройних Сил України.

Матеріали музею неодноразово експонувались на районних виставках, які проходили у будинку «Просвіта» та районному краєзнавчому музеї.

У м. Рожище нині проживає 27 ветеранів-учасників бойових дій (у мікрорайоні школи – 11). Учні школи підтримують тісні контакти із ними, надають посильну шефську допомогу.

Духовний стан нашого суспільства, його моральний потенціал багато в чому залежить від педагога. У вирішенні важливих навчально-виховних

завдань помітну роль учителю надає музей. Він відіграє значну роль в ефективності навчально-виховного процесу засобами пошукової, туристсько-краєзнавчої, дослідницької роботи, в пропаганді пам'яток історії серед учнівської молоді і громадськості. Музей дає можливість особливо гостро відчувати свою роль спадкоємців історії і є з'єднуючою ланкою з майбутніми поколіннями.

Музей занесений у путівник музеїв навчальних закладів Волинської області, нагороджений дипломами, грамотами, подяками Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації за пошукову та дослідницьку роботу.

Лариса Свистунова

4. Практична реалізація військово-патріотичного виховання загальноосвітньої школи I-III ступеня №2

м. Рожище

Військово-патріотична робота школи організована у відповідності з вимогами закону України «Про освіту», «Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді», «Програми патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України», Указу Президента України від 19 жовтня 2012 року №604 «Про заходи у зв'язку з відзначенням 70-ї річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років», Постанови Верховної Ради України від 21 травня 2013 року №299-VII «Про відзначення 70-річчя звільнення України Червоною Армією від фашистських загарбників», розпорядження ВОДА від 07.08.2013 року №300 «Про проведення в області у 2014 році «Року учасників бойових дій на території інших держав»».

Завданням військово-патріотичного виховання молоді є:

- формування патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей;
- виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції та інших Законів України, соціальної активності і відповідальності за доручені державні, громадянські справи;
- створення нормативно-правової бази щодо виховання патріотичних почуттів і свідомості громадян України;
- формування прагнення до оволодіння військовими знаннями, відповідного рівня фізичної підготовки та витривалості (додатки 1, 2, 3).

Військово-патріотичне виховання здійснюється насамперед у процесі навчання, де в учнів 1-11 класів закладається фундамент глибоких знань, формується світогляд, національна самосвідомість (додатки 4, 5).

Класні керівники 1-4 класів систематично працюють над тим, щоб учні усвідомили такі поняття, як «Батьківщина», «подвиг», «патріот», навчилися шанувати рідну землю, батьків, вивчили свій родовід. Добре налагоджена робота щодо формування рис патріотизму у 3-Б класі, 4-Б класі, 2-А, Б класах (класні керівники Лясковська Л.О., Бенещук Л.Г., Галюк І.А., Козачук Д.Б.).

Класоводи 1-4-х класів проводять бесіди на військово-патріотичну тематику: «Наша Вітчизна – Україна», «Знати і поважати Герб Вітчизни, її Прапор і Гімн» (1-А, 1-Б класи), «Моя рідна Україна», «Державна символіка Батьківщини» (2-А, 2-Б класи), «Нащадки козацької слави», «Твої права і обов'язки», «Знай і поважай державну символіку» (3-А, 3-Б класи), «Зростаємо патріотами своєї держави», «Рід, родина, Батьківщина» (4-А, 4-Б класи). На належному рівні щороку проходять спортивні змагання «Козацькі забави» та козацьке свято «А ми тую козацькою славу збережемо» для учнів 2-4 класів, на якому школярів 2-х класів приймають у козачата (додаток 6).

Форми роботи у 5-11 класах пов'язані із вивченням історії рідного краю і народу. Організовано пройшов перший урок «Державний прапор України – святиня нашого народу» у 5-7 класах (класні керівники Огородник В.С., Строчко Т.П., Медвідь О.П., Котисько М.Д., Новосад А.О., Бабич Н.П.), уроки громадянськості «Моя країна – Україна» у 1-11 класах. Значну роль у фізичній підготовці юнаків до військової служби відіграють уроки Захисту Вітчизни, фізкультури, на яких формуються такі риси характеру: висока працездатність, витривалість, загартованість.

Цікавими та змістовними були спортивні змагання «Козацький гарт» за програмою «Нащадки козацької слави», присвячені Дню Збройних Сил України, серед учнівських колективів 1-11 класів (вчителі фізичного виховання: Серeda О.М., Серeda В.В., Степанюк Т.Г., Драган Л.М.). Програма допризовної підготовки (Захист Вітчизни) дозволяє вчителю

Драгану Л.М. під час вивчення кожної теми використовувати матеріали із життя воїнів у мирний час і пропагувати на уроках приклади героїчного минулого українського народу, його Збройних Сил.

У жовтні 2013 року в школі організовано пройшла зустріч юнаків 9-11 класів із районним військовим комісаром, підполковником Алексеєвим О.В.

Уроки історії України озброюють учнів знаннями законів суспільного розвитку, героїчними бойовими та трудовими традиціями українського народу, політичними процесами в Україні, вчать бути справжніми патріотами, любити свою Батьківщину. На уроках історії учні пишуть реферати на теми: «Партизанськими стежками Волині» (11 клас, вчитель Яручик С.Р.), «Пам'ять стає на чати» (10 клас, вчитель Кучеренко Л.А.), «Мій прадідусь – солдат Перемоги» (8 клас, вчитель Кучеренко Л.А.), «Події революції Гідності – Небесна Сотня» (додатки 7, 8, 9, 10).

До дня пам'яті жертв фашизму, до 70-ї річниці визволення Рожищ, Волині, від німецько-фашистських загарбників у 1-11 класах пройшли уроки Мужності «Згадаємо всіх поіменно» та відбулося покладання квітів до пам'ятника воїнам-односельчанам, що загинули у роки війни, та до 25-ї річниці виведення контингенту радянських військ з Афганістану (додатки 11, 12, 13).

Героїчне минуле народу школярі вивчають через роботу шкільного музею Бойової Слави, матеріали якого широко використовуються педагогами при проведенні уроків історії, української літератури, географії, ЗВ, класними керівниками при проведенні виховних годин, позакласних заходів, учнями при написанні рефератів, підготовці до уроків (додатки 14, 15, 16).

Згідно річного плану роботи школи у вересні-жовтні для учнів 5-8 класів проводились екскурсії «Доля родини в долі України», «Від Путивля до Карпат», присвячені Дню пам'яті жертв фашизму та Дню партизанської Слави: (додаток 17).

У школі відбулось вшанування Пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні із використанням архівних матеріалів музею. Учні школи взяли участь в акції «Запали свічку» (додаток 18).

Про героїчне минуле учні дізнаються під час зустрічей з ветеранами, вдовами, дітьми війни, подорожуючи по визначних місцях України – до м. Львова (5-6 класи, класні керівники Огородник В.С., Строчко Т.П., Медвідь О.П.), до с. Зимне (9 клас, класний керівник Драган Л.М).

Добре налагоджений волонтерський рух допомоги ветеранам війни та праці, що проживають у мікрорайоні школи, догляд за обеліском О. Степанюку, пам'ятником воїнам-інтернаціоналістам (керівник Семенюк Н.А.) (додаток 19).

Національно-патріотичне виховання учнів здійснює весь педагогічний колектив. Школа є центром виховної роботи в мікрорайоні і широко співпрацює з громадськістю, батьками, позашкільними закладами: радою ветеранів, районним краєзнавчим музеєм, райвійськкоматом, будинком «Просвіта», бібліотекою для дітей, РРДА, міською Радою, товариством «Холмщина» (додаток 20).

Висновки

Патріотизм (від грецького «патріс») – це любов до Батьківщини, відданість Вітчизні, народу. Але в умовах українських реалій, коли багато речей викликають у суспільстві негативне ставлення, виховувати справжніх патріотів дуже складно. Чи є сьогодні альтернатива патріотизму? Мабуть, ні. І якщо в суспільстві буде панувати нігілізм, нехтування долею рідної країни, це призведе до бездержавності і ще гіршого життя.

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу.

У Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника.

Патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини. Суспільство, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу. Суспільство, яке є єдиним дієвим механізмом розбудови не олігархічної, а народної демократії, правової України, виступає, з одного боку, джерелом опозиції державній владі, а з іншого – взаємодоповнює її, реалізуючи свої розвивальну і контролюючу функції.

Виходячи з цього, патріотизм на даний час є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб усі діти стали національно свідомими громадянами – патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в

цивілізованому світі, і особистості, яка своєю діяльнісною любов'ю до Батьківщини прагне досягти взаємності з метою створення умов для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності, і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі.

Для педагогічного колективу нашої школи патріотичний напрямок роботи був і залишається пріоритетним.

Формування громадянина – патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в моєму класі, школі, районі, місті, країні все мене стосується, все залежить від мене.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята в п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р.: Із змінами, внес. Законом України від 8 груд. 2004 р. станом на 1 січ. 2006 р.: Офіц. Вид. – К., 2006. – 122 с.
2. Про молодіжні та дитячі організації: Закон України від 1 груд. 1998 р.; Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лют. 1993 р. в ред. від 23.03.2000 р., – К.: Парламент вид-во, 1998. – 16 с.
3. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 черв. 1992 р., – К.: Парламент вид-во, 1998. – 16 с.
4. Про освіту: Закон України від 23 берез. 1996 р. із змінами і доп. // Освіта в Україні. – К., 2006. – С. 8 – 39.
5. Концепція виховання громадянина України: (Проект) // Книга заступника директора з виховної роботи. – Х., 2006. – С. 185 – 196.
6. Указ Президента України від 25.10.2002 р. № 948 «Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді».
7. Наказ Міністерства освіти України від 20.05.1997 р. № 151 «Положення про музей при закладі освіти системи Міністерства освіти України».
8. Наказ МОН України № 640 від 04.09.2006 р. «Про положення змін до положень щодо музеїв при навчальних закладах, які перебувають у сфері управління МОН України».
9. Лист МОН, молоді та спорту України від 21.02.2013 р. № 1/9 – 129 «Щодо військово-патріотичного виховання молоді».
10. Наказ МОН, молоді та спорту України від 31.10.2011 р. № 1243 «Про основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України».

Додатки

Додаток 1

План заходів із забезпечення виконання Програми національно-патріотичного виховання молоді на 2013-2014 н.р.

1. З метою формування духовності національної свідомості та патріотизму молоді популяризувати через засоби масової інформації українську мову та культуру, національну й історико-культурну спадщину українського народу.

Постійно. Члени пед. колективу.

2. Активізувати дух учнівської молоді шляхом збору матеріалів про визвольні змагання українського народу, подій Другої світової війни.

Постійно. З/Д з в/р, члени ради шкільного музею Бойової Слави.

3. Проводити заходи щодо відзначення державних, національних, військових свят:

- 3. 02. Міжнародний день рідної мови;
- 15. 02. День пам'яті воїнів-інтернаціоналістів;
- 23. 02. День захисника Вітчизни;
- 28. 02. День визволення міста Рожище від німецько-фашистських загарбників;
- 9. 05. День Перемоги;
- 22. 06. Початок Великої Вітчизняної війни;
- 24. 08. День Незалежності України;
- Вересень. Початок і кінець Другої світової війни;
- 22. 09. День Партизанської слави;
- 29. 09. День Пам'яті жертв Бабиного Яру;

- Жовтень. День Пам'яті визволення в'язнів фашистських концтаборів;
- 14.10. День козацької слави, народження УПА;
- 28.10. День визволення України від німецько-фашистських загарбників;
- 27.11. День Пам'яті жертв голодомору 1932-1933 рр.;
- 06.12. День Збройних Сил України.

Протягом року. Дирекція, члени пед. колективу.

4. Впорядковувати та доглядати :

- пам'ятник воїнам-інтернаціоналістам;
- обеліск О.Степанюку.

Постійно. Члени волонтерських загонів.

5. Організовувати туристсько – краєзнавчі подорожі за маршрутами :

- « Рожище – Остріг – Рівне» – 5-6 кл.
- « Рожище – Володимир-Волинський – Зимне» – 5-6кл.
- « Рожище – Колодяжне» – 5-6 кл.
- « Рожище – Львів» – 6-7 кл.
- « Рожище – Кам'янець – Подільський» – 8-11 кл.
- « Рожище – Лопатень» – 5-6кл.
- « Рожище – Мукачево – Ужгород» –8-11 кл.
- « Рожище – Карпати» – 8-11 кл.
- « Рожище – Олесько – Підгірці – Золочів» – 6-7кл.
- « Рожище – Берестечко – Пляшева» – 6 кл.
- « Рожище – Дубно – Кременець – Почаїв» – 7-11 кл.

Раз у рік. Класні керівники 5-11 кл.

6. Одноденні туристичні походи слідами Першої та Другої світових воєн на території району.

Щорічно: вересень, травень. Класні керівники.

7. Участь у Всеукраїнській історико-краєзнавчій акції «Збережемо пам'ять про подвиг» до 70-річчя визволення України від німецько-

фашистських загарбників та Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр., у рамках руху учнівської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв і обрядів народу «Моя земля – земля моїх батьків».

Члени ради музею. Учні школи.

8. Участь у туристсько-краєзнавчій експедиції «Краса і біль Волині» по напрямку «Свята спадщина» на тему «Самобутня творчість земляків-майстрів пензля».

Члени ради музею.

9. Участь в історико-географічній експедиції учнівської молоді «Історія міст і сіл Волині» по напрямку «Волинь від краю і до краю».

Члени ради музею.

10. Участь у молодіжному русі «Моя земля – земля моїх батьків», організація роботи краєзнавчої експедиції по напрямках:

- «Свята спадщина» – нерозкриті сторінки історії, життєвий і творчий шлях земляків;
- «З попелу забуття» – нерозкриті сторінки історії, пов'язані із репресіями, голодоморами, боротьбою за незалежність.

Члени ради музею

11. Змагання з військово-прикладних видів спорту, ігри оборонно-масової та військово-спортивної спрямованості.

Вч. ОЗВ, фіз. вих.

12. Організувати у бібліотеці тематичні книжкові експозиції, приурочені знаменним подіям в історії українського народу, життю та творчості відомих діячів національної культури і мистецтва.

Постійно. Бібліотекар.

13. Організувати в шкільному музеї Бойової Слави тематичні виставки, присвячені перемозі українського народу в Другій світовій війні, висвітленню національно-визвольних змагань українського народу,

визначним і пам'ятним подіям, з метою утвердження засад високої моралі та духовності, на основі яких проводити патріотично-виховну роботу з учнями.

Постійно. Члени ради музею.

14.Залучати органи учнівського самоврядування до вивчення героїчного минулого українського народу, традицій, звичаїв, популяризувати і розвивати національну культуру.

Постійно. Члени пед. колективу.

15.Організовувати зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, ОУН-УПА, учасниками українського підпілля періоду Другої світової війни.

Дирекція.

16.Проводити учнівські дискотеки з використанням 50% української танцювальної музики.

Постійно. З/д з в/р.

17.Проводити виховні заходи, уроки Пам'яті, уроки Мужності національно-патріотичного спрямування.

Класні керівники 1-11 кл.

18.Формувати громадянина-патріота, виховувати повагу і шанобливе ставлення до Державної символіки, вивчати історію становлення Незалежності України.

Члени пед. колективу.

19.Висвітлювати досвід роботи з національно-патріотичного виховання на сторінках газети «Наш край», подавати матеріали до створення наукового збірника «Рожище і рожищани в історії Волині та України: проблеми волинєзнавства».

Постійно. З/д з в/р.

**План заходів
Естафети Перемоги на 2013-2015 роки**

1. Участь у Естафеті Перемоги, присвяченої визволенню Рожищ, Луцька, Волині від німецько-фашистських загарбників у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.

Лютий-травень

2. Конференція «Волинь у вогні» (9-11 кл.).

Жовтень 2014 р., Яручик С. Р., Кучеренко Л. А.

3. Соціальне дослідження (опитування) щодо стану патріотизму учнів 8-11 кл.

Раз у рік. Соц. пед. Семенюк Н. А.

4. Залучати учнів до благоустрою військових поховань, пам'ятника воїнам-інтернаціоналістам, обеліска О. Степанюку, прилеглим до них територій.

Постійно. Волонтери школи. Семенюк Н. А.

5. Екскурсії у шкільний музей Бойової Слави учнів 1-11 класів згідно плану.

2 р. у рік. вересень – жовтень; січень - лютий – травень.

6. Написання рефератів на уроках історії:

- «Партизанськими стежками Волині»;
- «Пам'ять стає на чати» (про концтабір для військовополонених офіцерів у м. Володимир-Волинський);
- «Військові дії на території міста Рожище»;
- «Мій прадідусь – солдат Перемоги».

8-11 кл., Яручик С. Р. Кучеренко Л. А.

7. Збір матеріалів «Діти Великої Вітчизняної війни» (5-11 кл.)

Кл. кер. 1- 11 кл.

8. Уроки мужності «Через роки, через покоління...», зустрічі з ветеранами війни, вдовами, учасниками бойових дій.

Кл. кер. 1- 11 кл.

9. Участь учнів школи у Всеукраїнській військово-спортивній грі «Зірниця».

Постійно. Вч. фіз. вих., 3В

10. Участь у заходах, пов'язаних із 25-річницею виведення контингенту радянських військ з Афганістану.

Члени учкому. 14.02.2014 р.

11. Виставка літератури «Війна і мир» у шкільній бібліотеці.

Постійно. Кривицька Г. Ф.

12. Конкурс малюнків «Війна і пам'ять поколінь».

Шкільні виставки. Вознюк С. П. Лютий-травень.

13. Змагання із ЗВ до дня захисника Вітчизни. Зустріч із працівниками райвійськкомату, офіцерами запасу, воїнами-інтернаціоналістами.

Вч. 3В, з/д з в/р

14. Виховні години «Війна і пам'ять поколінь».

Постійно. Кл. кер. 1- 11 кл.

15. Фотоконкурс серед 6-11 класів «Пам'ять крізь віки».

Травень 2014 р. - травень 2015 р.

16. Екскурсії учнів 5-11 класів по місцях бойової Слави Волині.

Жовтень, березень, квітень, травень. Кл. кер. 5-11 кл.

17. Покладання вінків і квітів до пам'ятників загиблим у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. (1-11 кл.).

Кл. кер. 1- 11 кл.

18. Виставка матеріалів шкільного музею Бойової Слави «Твій ровесник – герой».

Жовтень, травень. Рада музею.

План
проведення місячника військово-патріотичного виховання
(20 січня - 20 лютого 2014 року)

1. До дня Соборності України. Уроки історичної пам'яті «Мужність борців за волю України» (1-11 кл.).

Кл. кер. 1-11 кл.

2. Участь учнів школи в урочистих зборах «Задзвеніли срібні дзвони в Україні» (будинок «Просвіта»).

З/д з в/р, кл. кер.

3. До дня Пам'яті Героїв Крут. Виховні години «От де, люде, наша слава, слава України» (1-11 кл.).

Кл. кер. 1 -11 кл.

4. Екскурсії у шкільний музей Бойової Слави:

- «Слава визволителям міста» (до 70-річчя визволення району, 1-11 кл.);
- до 25-ї річниці виведення контингенту радянських військ з Афганістану (10-11 кл.).

Лютий. Кер. музею Свистунова Л. О.

5. Участь учнів школи у загальноміських заходах, пов'язаних із 25-ю річницею виведення контингенту радянських військ з Афганістану, 70-річчям визволення району від німецько-фашистських загарбників (1-11 кл.).

Січень-лютий-березень. З/д з в/р, кл. кер. 1 -11 кл.

6. Конкурс малюнків «Війна і пам'ять поколінь» (1-11 кл.).

Лютий. Вознюк С. П.

7. Книжкова виставка «Війна і мир» у шкільній бібліотеці.

Лютий. Кривицька Г. Ф.

8. Змагання юнаків із ЗВ до дня захисника Вітчизни. Зустрічі з працівниками райвійськкомату, офіцерами запасу.

Драган Л. М.

9. Зустрічі з воїнами-інтернаціоналістами «Правда про афганську війну» (9-11 кл.).

Яручик С. Р., Ярова Л. В.

10. Покладання вінків та квітів до пам'ятника воїнам-інтернаціоналістам, обеліска Слави.

Волонтери 8-10 кл., Семенюк Н. А.

11. Перегляд відеофільму «Афганський синдром» (9 кл.).

Лютый. Драган Л. М.

12. Виховні години «Війна і пам'ять поколінь» (1-11 кл.)

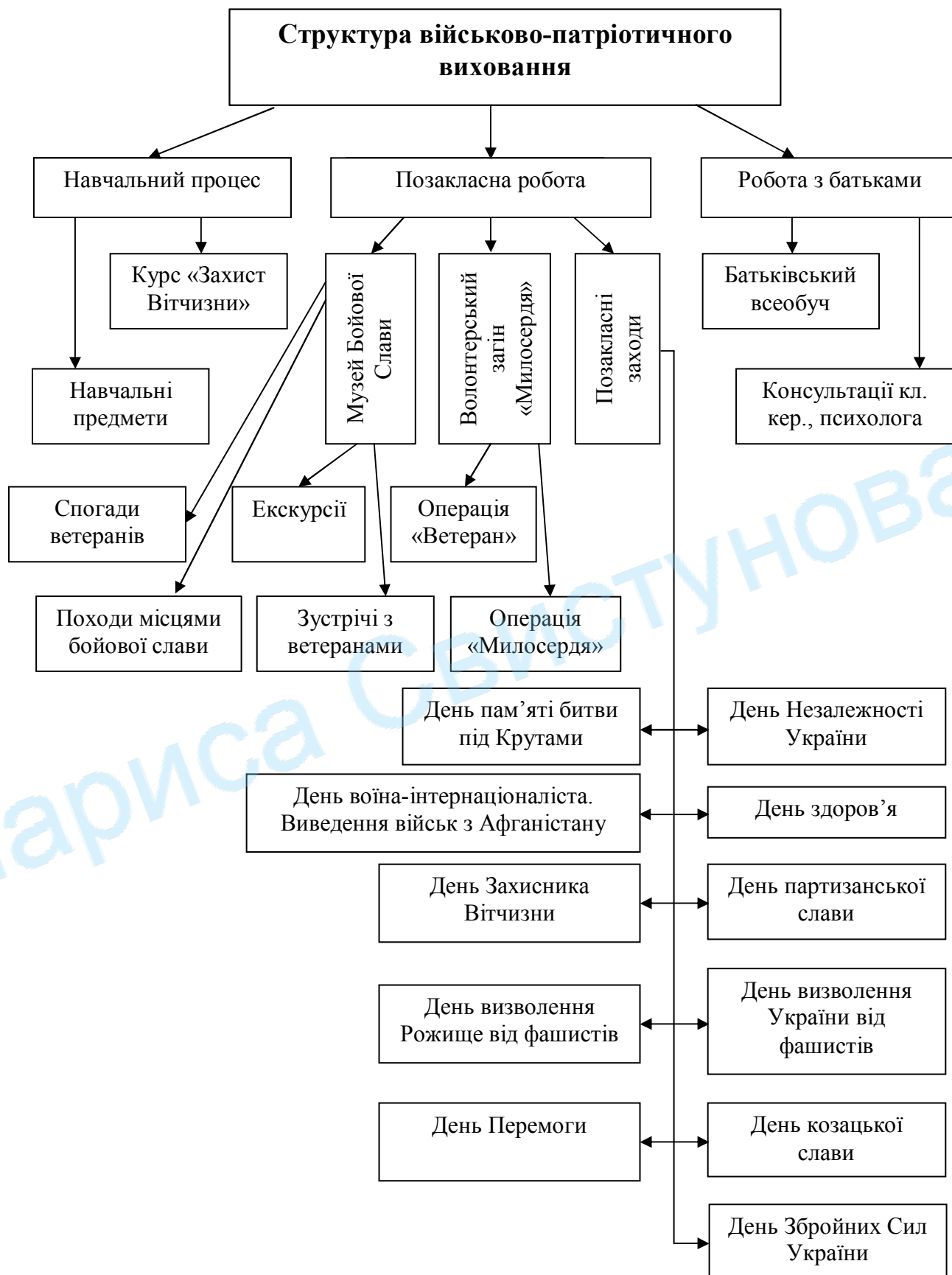
Кл. кер.

АНКЕТА
«Мое ставлення до патріотизму»

Шановні учні! Дайте, будь ласка, об'єктивні відповіді на запитання анкети.

1. Поясніть поняття – «патріотизм».
2. Чи вважаєте Ви себе патріотом держави?
3. Хто, на вашу думку, найбільше вплинув на формування Ваших патріотичних поглядів?
4. Які заходи, на вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?
5. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?
6. Що таке Батьківщина?
7. Які асоціації у Вас виникають, коли ви чуєте слово Батьківщина?
8. Чи цікавитеся Ви подіями, які відбуваються у суспільстві?
9. Чи має для Вас значення національність при виборі друзів?
10. Як Ви ставитеся до суспільних-політичних процесів, які відбуваються в нашій країні?

Змагання за програмою «Козацький гарт»

Посвята в козачата учнів 2-х класів

Вшанування героїв Майдану «Небесна сотня»

Шкільний куточок державної символіки

До 200-річчя вшанування пам'яті Тараса Григоровича Шевченка

Зустріч з воїнами-інтернаціоналістами

«Правда про афганську війну»

Мета:

- налаштувати дітей на роздуми про обов'язок перед Батьківщиною;
- виховувати у юнаків риси справжнього чоловіка – захисника Вітчизни, виховувати почуття патріотизму;
- ознайомити учнів зі сторінками історії війни 1979-1989 рр. географічним положенням та історичним минулим Афганістану;
- розвивати декламаторські та акторські здібності учнів, почуття взаємодопомоги і виручки.

Оформлення приміщення: виставка учнівських малюнків, літератури, фотографії загиблих солдатів Рожищенського району:

Карпця М.В.

Тананайка Є.М.

Левчука І.І.

Троцюка Ю.Л.

Випереджальне завдання учням: підготувати повідомлення про історію Афганістану, географічне положення, політичні процеси, які відбувалися в країні.

Запрошені воїни-афганці:

Вавренчук М.О.

Шульгач А.Є.

Стаднік Р.Р.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

Звучить Гімн Афганістану.

1-й ведучий. Щойно ви прослухали державний гімн Афганістану – держави у Південно-Західній Азії. Її територія – 652,2 тис. км². Населення – 31 млн. Офіційні мови – пушту і дарі. Панівна релігія – іслам. Уся територія держави поділена на 34 провінції (віляятів) та 2 округи центрального підпорядкування. Столицею Афганістану є Кабул.

2-й ведучий. Більшу частину країни займають кам'яні пустелі та сухі степи, але на високих хребтах Гіндукушу є вічні сніги. Приблизно 4/5 усієї території країни – гірські хребти.

3-й ведучий. Постійні війни та напади кочовиків залишили помітний слід на галасливих вулицях та базарах афганських міст, тут можна зустріти представників різних національностей: афганців, таджиків, хазарійців, чараймаків, белуджів, горців з Нуристану.

1-й ведучий. Історія країни насичена воєнними діями та боротьбою жителів за мир на власній землі та у своїй оселі.

У квітні 1978 року афганський народ піднявся на боротьбу за краще життя, скинув монарха, проголосив Афганістан республікою. Нова влада взяла курс на соціалізм. Було видано закони про ліквідацію лихварської заборгованості, про наділення селян землею, яка раніше була власністю поміщиків. Запровадили початкову освіту, надали право афганським жінкам зняти паранджу. У мусульманських країнах такі закони були приречені на провал, бо суперечили нормам ісламу. Новий режим почав репресії проти духовенства, закривалися й руйнувалися мечеті. Племінні та етнічні вожді не визнавали нового уряду. Почали формуватися загони «моджахедів». У країні спалахнула громадянська війна.

2-й ведучий. У грудні 1978 року між СРСР і Афганістаном був підписаний договір, яким Радянський Союз зобов'язувався переозброїти афганську армію. Виходячи з цього, керівництво СРСР на чолі з Брежневим

продемонструвало готовність надати прокомуністичному режиму НДПА Бабрака Кармаля реальну військову підтримку.

3- й ведучий. 27 грудня 1979 року були введені десантні частини в Баграм, Кабул та інші великі міста, а згодом вони втяглися у бойові дії по всій території. Присутність чужоземних військ стала причиною стихійного опору народу. Пік бойових дій припав на 1984-1985 р. Про те, що готують введення обмеженого контингенту радянських військ в Афганістан, звичайно, не знали. Але було передчуття чогось надзвичайного.

1- й ведучий

Із далеких міст та від білих хат
Йшов на повен зріст молодий солдат,
Щиро жартував, про любов співав,
18 літ — що він іще знав!

2- й ведучий

У солдата є зброя і наказ,
Поруч у строю — другова рука,
А ще — довга путь, мов примарний сон...
Непривітно стрів їх чужий пісок.

3- й ведучий

Ще не йшли на бій, ще не знали ран,
Серце стиснув біль: «Хлопці! Це Афган».
Як хотілось жить, коли кожен знав,
Що це край чужий, а кругом війна.

Заходять три солдати.

1- й солдат

Мы в горы делаем бросок,
В желудке пусто, в фляге пусто.

А на зубах скрипит песок,
Как будто ем я что-то с хрустом.
Но зубы сжав и автомат,
От пота вытерев лицо,
Шепчу себе, что путь назад
Свободен лишь для подлецов.
И я иду в безмолвье ада,
Раз надо Родине – мне надо.

2- й солдат

Мы, Родина, покинули тебя,
Нам совесть путь-дорогу указала.
Иди и выполняй святой приказ,
Чтоб Родина спокойно засыпала.
Спокойно спите, матери, отцы,
Невесты, жены, сердцу дорогие.
Храним мы свято честь родной страны,
Мы – верные сыны твои – Украина!

3- й солдат

От боя до боя – недолго,
Не коротко, лишь бы не вспять.
А что нам терять кроме долга?
Нам нечего больше терять.
В короткую песню не верьте,
Нам вечная песня под стать,
А что нам терять, кроме смерти?
Нам нечего больше терять.

Звучит пісня про Афганістан.

1- й ведучий. Так наші хлопці-солдати дізнались про газават – священну війну, яка триває або до перемоги, або до останньої краплини

крові. Душмани воювали за свою релігію, владу та землю. Ми – за ідею, підтримку сусідньої держави.

1- й солдат. Мене призвали до армії після 1-го курсу політехнічного інституту. У навчальній частині з нами, молодими солдатами, проводили підготовчу роботу, читали лекції. Але на практиці стріляв я там всього двічі.

Тут, на війні, життя примусило швидко опанувати цю справу. Я – розвідник, у наш батальйон солдати відібрані і за фізичною підготовкою, і за характером. Наше завдання – зібрати інформацію про рух караванів зі зброєю, влаштовувати засідки. Каравани везуть міномети, крупнокаліберні кулемети, переносні ракетно-зенітні комплекси.

Уявіть, іде підліток чи молода жінка, чи німецький старий... А виявляється – це розвідники, шпигуни, яких караван посилає попереду себе, наше завдання – вистежити їх і не пропустити.

2- й ведучий

Ідуть із Пакистану каравани,

А значить є робота для «тюльпана».

1- й ведучий. «Чорний тюльпан» – це літак, який відправляє воїнів, що загинули, додому.

3- й ведучий

В «Чёрном тюльпане» те, хто с заданий

Едут на Родину в милую землю залечь.

Звучить пісня О. Розенбаума «Чорний тюльпан» у виконанні учнів.

1- й ведучий. Воювати в гірських умовах дуже важко. Наш противник до цього пристосований, а ми – ні. Гірські підйоми та спуски дають значне навантаження на ноги. Виникає необхідність тренувати коліна, для цього завозять спеціальні тренажери.

2- й ведучий

Не хватает воды, и паек не богат,

И от пота к спине прилипает х/б.

От жары не спасись, здесь она – 50.

Вот такая работа досталась тебе!

1- й ведучий. На особливу повагу і шану заслуговують лікарі та медпрацівники, які ризикуючи власним життям рятували наших солдат, витягуючи їх поранених на собі з-під вогню.

З'являється учень, переодягнений лікарем.

Лікар. У тих умовах увесь медперсонал працював героїчно. Професійна майстерність підвищується на очах, дуже швидко. На бойові позиції ми виїжджаємо відразу, щоб допомогу надавати негайно.

У нас немає терміна «поранення, несумісне з життям». Рятуємо навіть тих поранених, що втратили 3,5 літра крові. Цього від нас вимагають обставини.

Упродовж своєї роботи на афганській війні я не зустрічала тих, хто б не був донором. Щойно привозять пораненого — біжать усі, питають: яка група крові потрібна?

2- й ведучий. Навіть душмани не нападають на медичний батальйон. У лікарях бачать вигоду і для себе. Адже наша медицина бере на лікування всіх, хто цього потребує. У багатьох медчастинах лежать не тільки наші солдати, а й місцеві мешканці.

3- й ведучий. Цінували майстерність не лише лікарів, а й пілотів. У їхній професійності – життя пасажирів та солдатів. Льотчики літали на негерметизованих літаках, у яких дихати надзвичайно важко, через фізичне перевантаження серце працює у 2-3 рази швидше.

2- й солдат. Душмани використовували «стінгери» – ракети, що реагують на тепло, шум і метал. Єдиний спосіб вижити – це піднятися чи приземлитись так швидко, щоб не встигли взяти на приціл, якщо ж встигли – «стінгер» сам змінює траєкторію пострілу і вижити вже неможливо.

1- й ведучий. Тож пілот повинен за 2-3 хвилини опуститися з 9 км висоти, тобто практично впасти, щоб залишитися живим.

2- й ведучий. Для кожного з 600 тис. тих, хто служив в Афганістані,

війна була і залишається своєю назавжди. Вони пройшли через ці криваві події. У їхній 10-літній війні було багато труднощів, горя і смерті. І так мало радості.

3- й ведучий

Всього дві радості в Афгані: лист з дому і баня.

Солдат пише лист додому.

3- й солдат

Я тоскую по родной стране,
По её рассветам и закатам.
На афганской выжженной земле
Спят тревожно русские солдаты.

1-й ведучий. Не можна забувати оту згорьовану неньку, оту ранню сивину, оті заплакані очі, які щоденно виглядають сина додому.

Мати пише лист під музичний супровід.

Мати

Мені часто ти снишся ночами,
А прокинусь — тебе вже не бачу.
Подивлюсь на портрет твій і плачу.
Знаєш, сину, мені 48.
Я бадьора, зовсім не хворію.
Все гаразд у нас дома, та тільки
Я чомусь, мій хороший, сивію.
Ти пиши, щоб душа не боліла,
Щоб діждалась тебе молодою,
І чорнява була, а не біла.

1- й учень

Старенька мати йде до свого сина,
Гранітні плити плачуть під ногами,

Стукоче серце в грудях, ніє спина:
Синочку, рідний, йди в обійми мами.
Тече сльоза і падає на плечі.
Із стелі очі дивляться хлоп'ячі, їм тільки жити, жити і творити.
Вони ж навек залишаться дитячі.

2- й учень

Стоїть старенька й плаче, ні, ридає.
Перед очима в неї похоронка,
І бій, що котрий день вже не згасає,
І у землі пекуча та воронка.
Синочку, рідний, чуєш, як курличуть
У синім небі сумно журавлі?
Вони ж тебе до себе, сину, кличуть,
А ти лежиш в холодній цій землі.
Посміхнувся поштар винувато,
Що сказати мені — він не знає.
Не приніс знов листа від солдата,
Хоча знає, що я так чекаю?...

1- й ведучий. У найтяжчих умовах, у нестерпнім бою на допомогу завжди прийде товариш, друг.

Товариш

Нет приказа, что выжить,
Может, встретитъ смерть придется.
Другом как не дорожить?
Всё же чья-то кровь прольется.

1- й солдат. Друг в таких умовах – не те, що товариш у мирний час. Тут, на заставі, усі діляться на бойові трійки. Ця трійка повинна жити і мислити, як одна людина. Від кожного в трійці залежить життя інших двох.

2- й ведучий. Чимало літ минуло відтоді, як вивели з Афганістану радянські війська, але рани війни кровоточать і досі. Не можуть матері забути загиблих та покалічених синів, а дружини та діти – своїх чоловіків і батьків. Ми маємо знати про страшні події безглуздої афганської війни і пам'ятати, що і серед нас живуть люди, які в 20-30 років стали свідками й учасниками воєнних подій. І ми маємо пишатися їхньою мужністю, героїзмом, подвигом. Посивілі завчасно хлопці-афганці ще й до нині йдуть у тривожних снах у бій, затуляючи від куль одне одного. Їм досі важко повертатися до цих чорних сторінок у їхньому житті та ще важче вирвати їх, знищити й забути. Афганістан був і залишається незаживаючою ранюю.

2- й ведучий. У виконанні інтернаціонального обов'язку в Афганістані брали участь 160 тис. воїнів з України, 15 тис. з них привезли в домовинах, 35 тис. поранено, тисячі потрапили у полон.

Учні підходять до куточка шани.

Учень

І пам'ять ожива вогнем пекучих ран,
Ніколи не забути нам тебе, Афганістан.
Від імені мами, що не діждалась сина,
Від імені батька, що мовчки сумує,
Від імені сина твого вже, солдате,
Благаю, кричу я — війні повік не бувати!

Учень

Будь же проклята доба,
Коли в ранах конають солдати,
А комусь на погони
Кидають криваві зірки.
Як від жаху сивіє
На Волині згорьована мати,
Що і досі не вірить

У гіркі похоронні рядки.

2-й ведучий. У пам'ять про тих, хто не повернувся додому, ставимо свічку, полум'я якої зігріватиме наші серця.

Ведучий запалює свічку і оголошує хвилину мовчання.

2-й ведучий. Сьогодні ми вам показали власне бачення сторінок історії нашої армії. Дай Боже, щоб нашим одноліткам ніколи не дісталася доля цих солдат.

1-й ведучий. Але є люди, які з 27 грудня 1979 р. до 15 лютого 1989-го пережили все це, і не знати, і не пам'ятати про це ми просто не маємо права. Тому щорічно 15 лютого ми святкуємо день виведення радянських військ з Афганістану. Хай наша шана і пам'ять сяє зіркою в небі над містом Кабул ще довгі роки.

Слово надається ветеранам афганської війни.

Звучить пісня групи «Любе»: «Давай за...»

Акція «Ветеран живе поруч»

День Перемоги 9 Травня

**Зустріч з ветераном війни
Трофімчуком Михайлом Петровичем**

*Зустріч учнів 9-11-х класів з воїнами-інтернаціоналістами:
Шульгачом Анатолієм Євгеновичем, Стадніком Романом Романовичем,
Вавринчуком Миколою Олександровичем
(до 25-ї річниці виведення контингенту радянських військ із Афганістану)*

Виступ учнів школи

**на зустрічі з ветеранами та громадськістю міста у день святкування
70-річчя визволення м. Рожище від німецько-фашистських загарбників
біля обеліска воїнам-односельчанам.**

20.03.2014 р.

Звучить мелодія пісні "Журавлі".

1. Сьогодні зібрались у цьому залі,
Щоб подякувати вам, ветерани!
За подвиги Ваші у грізнім бою,
За те, що громили фашистську змію.
2. Сьогодні ми святкуємо врочисто
Щасливий день, прекрасний день, коли
Зітхнуло вільно наше рідне місто
І прапори свободи зацвіли.
3. Вже 70 літ у вічність відлетіло,
Вже 70 літ нам сяє сонця мир.
Як бій горів і небо клекотіло.
Ще й досі пам'ятає річка Стир.
4. Бійці відважно місто захищали,
Танкісти, кулеметники, стрільці,
Із смертю поруч йшли у бій солдати,
А ворог місто не хотів віддати,
І двічі люто нападав,
І річку Стир на танках форсував.

1. І день спинивсь, і сонце зчорніло, і землю облягла ніч морова. Як
диміло Рожище, горіли села Вовнянка, Рудня, Валер'янівка, Топільно,
здавалось, що горіла вода у Стиру від заграв пожеж...

2. Пам'ять стає на чати, сумно, як тінь...
Що таке чорне лихо – знає Волинь!

Знає і не забуде вічно вона,
Як лютувала смертю клята війна.

3. Я вічно буду проклинати годину і день,
Коли розпочалась війна!
В моїм краю вам не знайти людину,
Якої б не торкнулася вона.

Виходить мати (жінка в чорному одязі - це образ матері воєнних літ).

Мати.

Я – Мати, Мати всіх дітей,
Що на фронтах воєнних полягли...
Сьогодні я звертають до людей,
Щоб мир у світі пильно берегли!

Я – Мати... Я крізь все пройшла...
Крізь дим пожеж, утрат, і сто смертей.
Розтоптана і знищена була,
Та через роки йду я до дітей.

В душі моїй горить пекельний біль
За всіх – усіх, яких не повернуть.
І крик душі лунає звідусіль,
Вони до нас ніколи не прийдуть.

Та я не вірю в похоронки ті!
Живі вони, бо пам'ять ще жива!
Мої сини - соколики ясні...
І всюди квіти - квіти і трава...

Цвіте весна, чарівна, запашна,
Пісні повсюди, музика звучить...
Але ж була війна, проклята та війна,
Яка в людей забрала щастя – жить!

Я - Мати! Я до вас іду!
Щоб захистити, відвернути зло.

Та відвести від всіх людей біду,
І щоб війни ніколи не було.
То ж встаньте всі, і голови схиліть...
Згадайте тих, хто йшов через фронти.
І з вдячністю хвилину помовчіть,
Щоб пам'ять в вашім серці зберегти.

Хвилина мовчання (Звучить метроном)

4. Нелегке наше сьогоднішнє не може заступити радості приходу весни, разом з нею чудового 70-річчя визволення нашого міста від німецько-фашистських загарбників.

1. Цей день залишиться для нас назавжди затьмареним – від гіркоти втрат і осяяний сонцем Визволення з неволі.

2. Його наближали, як могли, люди, котрим було дуже нелегко в ті вогненні літа і яким найважче сьогодні.

3. У довічному боргу наше покоління і перед тими ветеранами війни, кому пощастило пройти через горнило битв і дожити до світлого Дня Перемоги.

4. Нам важко уявити жах воєнних днів.

Сприймаємо, як казку про війну.

Та скільки ж забрано людських життів,

Я розумом цього не досягну.

Діалог (2 учні)

1. А що ти знаєш про ту війну?

2. А те, що вона була страшна і жорстока.

1. А я ще в кіно бачив - це жахливо.

2. І я в кіно бачив, але ж у кіно не можна відчути те, що відбувалось, а тільки побачити!

1. От і добре, що відчути цього не можна: біль, страх, холод і голод. Це дуже страшно. Люди і полягли в боях за те, щоб ніхто з нас не відчув страшної біди.

2. Тому ми сьогодні прийшли, щоб поклонитись дорогим

ветеранам, сказати сердечне спасибі всім тим, які відвоювали для нас мир і свободу.

Виходить хлопчик із старою поржавілою каскою, а в ній весняна квіточка. Поряд іде дівчинка.

Хлопчик. Погляньте, друзі, це отут
знайшов Коли збирав я квіти
навесні.
Напевне теж, колись боєць ішов
І залишив цю каску по війні.

Цю каску, а у ній весна
Заквітла щиро, радісно в цей
час.

Щоб більш ніколи ця страшна
війна Не повернулась, не
прийшла до нас.

Дівчинка. А ви не думали, не думали про те,
Що в касці дівчина – красуня йшла...
А зараз квіткою її життя цвіте,
Бо зовсім юною та дівчина була...

Вальс.

1. Сьогодні ми у щирості й теплі
В державі вільній мирно живемо.
Вчимось, ростемо на своїй землі
І у майбутнє радісно йдемо.
2. Спасибі всім: і мертвим і живим,
Які за мир у бій страшний ішли.
Спасибі, ветерани, вам усім,
Що ви на тій страшній війні були.
3. Сьогодні свято, лине пісня й сміх

Земля весну стрічає осяйну.
Давайте, розкажіть, попросим вас,
Про ту пекельну і страшну війну.

Розповідь ветерана.

4. Спасибі вам, шановні ветерани,
За ратний труд, за подвиг на війні.
І хоч не відшукали Вас усі медалі,
Ми вдячні Вам сьогодні і надалі,
Вклоняємося низько, до землі.

1. Щоб Ви зовсім не хворіли,
Щоб Ви більше не старіли.
Щоб потрібними були
І довго-довго ще жили.

2. Щоб держава про Вас дбала,
Більшу пенсію давала.
Щоб було на хліб, й на сало,
Ще й правнукам вистачало.

3. То ж давай із святом привітаєм,
Всіх, хто сюди до нас прийшли.
Щастя всім людського побажаєм,
Щоб здорові і міцні були.

4. Щоб ще довго весни зустрічали,
І топтали ряст на цій землі.
І щоб правнуків в колисочках гойдали,
Довго в мирі й радості жили.

1. Все менше їх залишається в життєвому строю. Даються взнаки і обпалена війною молодість, сирі окопи і бліндажі, голод і холод, хвороби і рани. їхні груди вкриті медалями, на скронях сивина.

2. Хочеться зібрати всі квіти землі і покласти їх до ніг ветеранів.

Шановні ветерани! Прийміть від нас ці квіти в дарунок як символ радості,

життя, як основу його безкінечності.

Діти вручають квіти.

Лариса Свистунова

У шкільному музеї Бойової Слави

Реліквії Великої Вітчизняної війни

Реліквії Першої Світової війни

Шкільний музей Бойової Слави

Обласний семінар вчителів історії

Яручик Світлана Ростиславівна, вчитель історії, готується до уроку з учнями 10 класу

Шкільний євроклуб «Дружба»

«Доля родини – в долі країни»

Презентація родинного архіву сім'ї Білоконь Валентини Григорівни, Кригіної Катерини – учениці 10 класу

Зустріч учнівської молоді з Столярчук Марією Іванівною, очевидцем Голодомору 1932-1933 рр.

Лінійка Пам'яті «Жертвам Голодомору присвячується»

**Члени волонтерського загону 7 класу біля пам'ятника
воїнам-інтернаціоналістам**

**Зустріч учнів школи з майором запасу, офіцером прикордонної
служби України, випускником школи Масаловим Володимиром
Миколайовичем та ветераном афганської війни
Стадніком Романом Романовичем**

**Схема взаємодії школи і громадських організацій
щодо військово-патріотичного виховання**

